

УДК 332.021.8:330.341.424

РОЗВИТОК ІНДУСТРІАЛЬНИХ ПАРКІВ ЯК ІНСТРУМЕНТ СТРУКТУРНОЇ ПЕРЕБУДОВИ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

*Світлана Борисова
svetevbor@gmail.com*

*д-р екон. наук, доц.,
професор кафедри фінансів, обліку та бізнесу
Донбаська державна машинобудівна академія,
м. Краматорськ*

*Крук Олена
lk21061496@gmail.com*

*канд. екон. наук, доц.,
доцент кафедри фінансів, обліку та бізнесу
Донбаська державна машинобудівна академія,
м. Краматорськ*

Для економіки України актуальним є питання структурної трансформації, яка передбачає розвиток переробної промисловості та формування внутрішньої доданої вартості. Домінування сировинної моделі розвитку обмежувало потенціал стабільного економічного зростання та підвищення національної конкурентоспроможності. За таких умов особливого значення набуває пошук ефективних інструментів, здатних забезпечити розвиток виробництва, залучення інвестицій та концентрацію підприємств у межах підготовленої інфраструктури. Серед таких інструментів вагоме місце посідають індустріальні парки, які в Україні поступово виходять за межі формального статусу та набувають практичного значення як дієвий механізм економічного розвитку й структурної перебудови економіки.

Відповідно до чинного законодавства [1], індустріальні парки – це спеціально визначені території, облаштовані інженерною та транспортною інфраструктурою, на яких створюються умови для здійснення промислової діяльності, науково-дослідних робіт і впровадження сучасних виробничих процесів. Їхня економічна сутність полягає у створенні сприятливого середовища для розміщення підприємств, зниженні витрат на запуск виробництва та формуванні локальних виробничих зв'язків між резидентами. Відповідно до зазначеного, індустріальні парки виступають не лише територіальною формою організації виробництва, але й інструментом структурної перебудови економіки.

Аналіз стану розвитку індустріальних парків в Україні свідчить про активізацію державної політики у цьому напрямі. Станом на кінець 2025 року до Реєстру індустріальних парків було включено 118 об'єктів. Протягом 2025 року, за офіційними даними Міністерства економіки України, було зареєстровано 24 нові індустріальні парки, тоді як за аналітичними оцінками їхня кількість становила 27, що свідчить про високі темпи розширення мережі. Водночас у 2025 році було виключено 8 парків, які фактично не здійснювали діяльності, що демонструє поступове очищення реєстру від формальних проєктів [2-3]. Така динаміка свідчить про перехід від кількісного зростання до більш якісного підходу, орієнтованого на реальну економічну ефективність. Разом з тим, кількість фактично функціонуючих індустріальних парків є меншою за кількість зареєстрованих. Значна частина проєктів перебуває на стадії підготовки або не має достатнього рівня реалізації. У зв'язку з цим, можна виділити кілька типів індустріальних парків: ті, що вже функціонують і мають резидентів; ті, що перебувають на етапі будівництва або залучення інвесторів; ті, що залишаються формальними без реальної діяльності. Така ситуація свідчить про наявність системних проблем у механізмах реалізації даного інструменту.

Індустріальні парки вже демонструють конкретні економічні результати: станом на кінець 2025 року в межах індустріальних парків було збудовано або перебувало у стадії

будівництва 37 промислових підприємств, з яких 22 вже введено в експлуатацію, а ще 15 перебували на етапі реалізації; також створено 3716 робочих місць, що підтверджує їхнє значення не лише для розвитку виробництва, але й для ринку праці [2]. Галузева структура підприємств, які розміщуються у межах індустріальних парків, свідчить про їхню орієнтацію на переробну промисловість, найбільш поширеними є агропереробка, харчова промисловість, машинобудування, а також деревообробна і меблева галузі, що відповідає стратегічному завданню переходу до економіки з більшою доданою вартістю. Практичні результати функціонування індустріальних парків підтверджуються конкретними прикладами: індустріальний парк «Біла Церква» є одним з найбільш розвинених в Україні, де функціонує сучасна інженерна та логістична інфраструктура для розміщення виробництв і реалізуються інвестиційні проекти у сфері переробної промисловості; у Сумській області діє парк «Свема», сформований на базі колишніх промислових територій і орієнтований на відновлення виробничого потенціалу регіону та залучення нових підприємств. Наявність таких прикладів підтверджує, що індустріальні парки можуть виступати ефективним інструментом розвитку за умови належного управління та інфраструктурного забезпечення.

З урахуванням виявлених проблем і потенціалу розвитку індустріальних парків доцільно узагальнити основні напрями їхнього удосконалення в табл. 1, з якої видно, що розвиток індустріальних парків потребує комплексного підходу, який поєднує інфраструктурні, інституційні та інвестиційні заходи. Особливу роль відіграє узгодженість дій між державою, місцевою владою та бізнесом, тому що саме від цього залежить швидкість реалізації проектів та їхня економічна ефективність.

Таблиця 1

Напрями розвитку індустріальних парків в Україні

Напрямок	Заходи	Очікуваний ефект
Інфраструктурне забезпечення	Будівництво інженерних мереж, транспортної інфраструктури, логістичних центрів	Скорочення витрат на запуск виробництва, прискорення реалізації проектів
Державна підтримка	Фінансування облаштування парків, компенсація витрат, податкові стимули	Зростання інвестиційної привабливості
Залучення інвесторів	Формування інвестиційних пропозицій, співпраця з міжнародними партнерами	Збільшення кількості резидентів
Галузева спеціалізація	Орієнтація парків на конкретні виробничі галузі	Формування ефективних кластерів
Розвиток кооперації	Стимулювання взаємодії між підприємствами-резидентами	Підвищення рівня доданої вартості
Управління парками	Контроль реалізації проектів, відбір ефективних ініціатив	Зростання результативності
Кадрове забезпечення	Підготовка фахівців, співпраця з університетами	Забезпечення підприємств робочою силою
Інтеграція досвіду	Використання практик ЄС та інших країн	Підвищення конкурентоспроможності

Джерело: розроблено авторами

Міжнародний досвід свідчить, що ефективність індустріальних парків безпосередньо залежить не лише від наявності інфраструктури, а й від моделі їхньої організації та інтеграції у виробничу систему країни. Наприклад, у країнах ЄС (Польща, Чехія, Словаччина) індустріальні парки функціонують на засадах галузевої спеціалізації, коли територія орієнтується на розвиток конкретних видів діяльності, наприклад автомобілебудування, електроніки або харчової промисловості. Такий підхід дозволяє формувати концентрацію підприємств однієї галузі, що сприяє зменшенню витрат на виробництво, розвитку кооперації та швидкому впровадженню інновацій. Для України доцільним є впровадження подібної моделі через чітке визначення профілю індустріальних парків залежно від ресурсного та виробничого потенціалу регіону, наприклад, розвиток агропереробних парків у регіонах з розвиненим аграрним сектором або машинобудівних у промислових центрах.

У міжнародній практиці поширеною є інтеграція індустріальних парків у глобальні та національні ланцюги доданої вартості, що характерно для країн Азії (Туреччина, Південна Корея). У таких моделях підприємства-резиденти не функціонують ізольовано, а включаються у виробничі процеси великих компаній або експортно-орієнтованих галузей, що забезпечує стабільний попит на продукцію та підвищує рівень її конкурентоспроможності, тому й розвиток індустріальних парків в Україні доцільно спрямовувати на їхню інтеграцію у виробничі ланцюги через кооперацію з великими підприємствами, експортними компаніями та міжнародними партнерами. Поряд з цим у провідних країнах значна увага приділяється формуванню кластерних моделей розвитку індустріальних парків. Наприклад, у Німеччині та Франції такі парки часто поєднуються з науково-дослідними центрами, освітніми установами та інноваційними структурами, що створює умови для розвитку технологічних кластерів. Така модель забезпечує не лише виробництво, але й створення нових продуктів, модернізацію технологій та підвищення кваліфікації кадрів. Для України доцільним є впровадження елементів кластерного підходу шляхом налагодження співпраці між індустріальними парками, університетами та науковими установами, що дозволить підвищити інноваційну складову виробництва. У країнах Центральної та Східної Європи значна увага приділяється вдосконаленню системи управління індустріальними парками. Вагоме значення мають керуючі компанії, які відповідають за залучення інвесторів, розвиток інфраструктури та координацію діяльності резидентів, що забезпечує ефективне функціонування парків і запобігає їхньому формальному характеру. В Україні варто посилити роль керуючих компаній, наприклад, шляхом встановлення чітких критеріїв ефективності їхньої діяльності та відповідальності за результати розвитку індустріального парку [4].

Адаптація міжнародного досвіду передбачає не механічне копіювання окремих моделей, а їхню інтеграцію з урахуванням національних особливостей. Основними напрямками впровадження такого досвіду в Україні мають стати розвиток галузевої спеціалізації індустріальних парків, інтеграція у виробничі ланцюги, формування кластерних зв'язків та підвищення ефективності управління. Реалізація цих підходів дозволить підвищити результативність функціонування індустріальних парків і забезпечити їхній реальний внесок у структурну перебудову економіки. У підсумку слід зазначити, що індустріальні парки в Україні поступово перетворюються на важливий інструмент трансформації економічної структури. Вони сприяють розвитку виробництва, створенню робочих місць та залученню інвестицій, що відповідає стратегічним цілям економічного розвитку. Водночас для повної реалізації їхнього потенціалу необхідно підвищити ефективність функціонування існуючих парків, забезпечити інфраструктурну готовність та вдосконалити механізми державної підтримки. За таких умов індустріальні парки можуть забезпечити формування конкурентоспроможної економіки України.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про індустріальні парки». Відомості Верховної Ради (ВВР). 2013. №22. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/5018-17#Text>
2. Зроблено в Україні: в індустріальних парках на кінець 2025 року збудовано або будується 37 заводів. Офіційний сайт Міністерства економіки, довкілля та сільського господарства України. URL: <https://me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=b023320c-fc61-4e81-add5-d2ebfc78edd2>
3. Антонюк Т. В Україні за 2025 рік зареєстрували 27 нових індустріальних парків і виключили з реєстру вісім. Forbes. URL: <https://forbes.ua/news/v-ukraini-za-2025-rik-zareestruvali-27-novikh-industrialnikh-parkiv-i-viklyuchili-visim-26012026-35790>
4. Хаустова В. Є., Костенко Д. М., Ісмаїлов А. Світовий досвід створення та розвитку індустріальних парків. *Бізнес Інформ*. 2025. № 10. С. 142-155. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2025-10-142-155>